

ZOMERBLOEMEN

DOOR

B. P. VAN DER VOO.

Het was een heete zomermorgen. Loodzwaar drukte de atmosfeer; brandende zonnestralen schoten neder en maakten het verre van aangenaam, langs de onbeschaduwde straten en grachten der stad te wandelen. Maar buiten aan den zoom van de sloot, die langs den voet van den dijk loopt, beschaduwd door knoestige wilgen- en elzentronken, was het frisch en koel. Hoe kalm is het in de Natuur; en toch hoe leeft alles, welk een rusteloos bewegen nemen wij overal waar. Voor hem, die scherpe contrasten zoekt, is er geen beter veld, dan de ongekunstelde eenvoud van de lieflijke plekjes, waaraan ons lage polderland zoo rijk is. Voor den ernstige, die iets zoekt rondom zich, die weten wil, kan geen beter terrein worden aangeezen, dan de lommerrijke oevers onzer slooten en poelen en plassen, dan de stille laantjes onzer parken, en — zij 't ook kleine — bosschen, dan de onafzienbare bouw- en weilanden, die overal onze polders vullen. Daar ademt men vrij, daar is men ver van 't gewoel der groote steden, ver van alle kommer en zorgen.

Er is daar iets te leeren, er is daar steeds iets schoons, iets nieuws te zien; tallooze boden der Natuur wenken ons daar tegen, en neigen ons toe met haar vriendelijke kopjes. Zij willen gezien en bewonderd worden, en wij zien ze en bewonderen ze. Er zijn in de plantenwereld zoo talloos veel verschijnselen voor het denkend menschenverstand weggelegd. Steeds is er iets nieuws te ontdekken, iedere wandeling buiten doet ons weder met feiten kennis maken, die ons nog vreemd waren. En overal bespeuren wij die eeuwige orde en

regelmaat, waardoor alle dingen zich van nature kenmerken, ook in gevallen, waar wij oppervlakkig bezien een wanordelijke massa meenden waar te nemen.

Welke gansch en al verrassende verschijnselen biedt het plantenrijk den opmerkzamen beschouwer aan! Welke overeenkomst nemen wij — als wij oplettend toezien — in zijn werken waar, met zooveel andere natuurverschijnselen!

Hoezeer wekt de studie van ons »onkruid" lust tot kennismaking met allerlei andere zaken! Want ongetwijfeld zijn alle wetenschappen schakels van één groote keten; gezamenlijk moeten onze kundigheden voorwaarts schrijden.

Welke harmonische kleur- en geur- en vormmengelingen; welk een rijkdom van tinten en gestalten! Een massa afwisselend gevormde individuen: een Chaos, en toch een heerlijke Kosmos.

Een klein, onaanzienlijk plantje kruipt door het gras; alom bemerken wij het in menigte, steeds tiert het op bosch- en grasgronden, overal vindt men het, in parken en op buitenplaatsen, op veen- en op kleigrond.

Het teedere stengeltje kruipt over den bodem, waaraan de nannen »aardveil"¹ en »kruip-door-den-tuin" hun oorsprong danken. »Hondsdrif" is de hollandsche boekjesnaam, 'n naam, die slechts in verbeelding bestaat. De blaadjes zijn niervormig, gekarteld, vaak rossig getint; kransen van paarse of blauwe bloemen staan in de oksels dezer blaadjes. Hoe eenvoudig en onbelangrijk schijnt dit gewas: onopgemerkt laat ieder het, alleen de kinderen plukken de stengeltjes af, met zooveel andere bloemen, om ze straks verflensd op den weg te laten liggen. Bezien wij dat onaanzienlijk natuur-voortbrengsel nauwkeuriger, dan ontdekken wij een heerlijke regelmaat, een onuitsprekelijke schoonheid van vorm, welke ons vriendschappelijk stemt jegens dergelijke produkten van den bodem onzer polders, ons het besef geeft van het groote in dat kleine, van het verhevene in dat nietige, en ons noopt tot onderzoek onzer Flora. De bloemkroon van het hondsdrif bestaat uit één stuk, inplaats van uit vrije blaadjes; de zoom echter is zóó ingesneden, dat het bloempje een opengesperd muiltje vormt: tweelippig noemt men dezen vorm van bloemkroon; de bekende doovenetel, *Lamium album*, door de kinderen »zuiglammetjes" of »goudhaantjes-voer" genaamd, geeft een voorbeeld van het type der tweelippigen,

¹ Aardveil, aard-klimop, *Glechoma hederacea*; de klimop heette vroeger »veil."

een plantengroep, die veel soorten omvat. Binnen die twee lipjes nu, zijn de geslachtsorganen, de meeldraden en stampers, zóó geplaatst, dat de stamper in het midden staat, en van de vier meeldraden aan weerszijden twee. De twee buitenste meeldraden zijn kort, de twee binnenste langer; de helmknopjes der twee lange meeldraden komen tot een kruisje samen, die der twee korte eveneens. Een verrassende aanblik voor wie dit nooit nog zagen: onder die gewelfde bovenlip twee witte kruisjes op een paarsen achtergrond.

Daar zien wij een hogere plant, die gele, rood gestipte, groote, gespoorde bloemen draagt, als van de tuin-Balsamine. 't Is dan ook een nauwe verwant van deze, het springzaad, *Impatiens nolitangere*, ons kruidje-roer-mij-niet, een door de uitbreiding van 's menschen rijk meer en meer tot de woeste plekjes terugwijkende, oorspronkelijke boschplant. Raakt men slechts even de vruchtjes aan, dan krullen de kleppen onmiddellijk naar binnen als horlogeveeren en slingeren de zaden ver van zich.

Overal, waarheen wij ook blikken, bemerken wij nieuwe verrassingen, steeds zien wij iets anders. Waren wij op de hei of in de duinen, in bosschen of aan het zeestrand, had een roeiboot ons in 't oeverriet gevoerd, of beklommen wij de muurbrokken van een bouwval: immer zouden andere feiten onze aandacht trekken, nooit zou de eeuwige bron der plantenwereld uitgeput zijn voor onzen vorschenden blik.

Verbeeld u, ge zijt buiten, ge ziet daar die rijke afwisseling van bontgetinte, veelvormige bloemen, in eindelooze verscheidenheid als millioenen flonkerende sterren over het fijn-lichtgroene, hier en daar donkergeschakeerde grasperk gezaaid. Of wel ge rust in het lommer van een dicht woud, op een groene zodenbank, of ge laat uw oog over bruingetinte heidevlakten, of over gele en witte heuvelreeksen dwalen. Kortom, ge zijt buiten. Daar beweegt zich een bloem, meent ge. Mis, het was een vlinder, die zich laafde aan de honing, die moeder Natura in de diepte dier bloemkelken voor de nijvere insekten verzamelt. Dat we geneigd zouden zijn zoo'n diertje voor een bloem te houden, is zeer begrijpelijk, want het komt nauw in vorm overeen met de bloem, op welke het aast, ja zijn kleur vertoont 'n groote gelijkenis met de bloemblaadjes tusschen welke het diertje zijn voedsel zoekt. Hoe komt een plant aan vlindervormige bloemen? Welke geheimzinnige oorzaak brengt insekten voort, die op den eersten aanblik bloemen schijnen?

De wetenschap loste reeds voor een groot deel dit aanplokkelijk vraagstuk op. Men onderstelt — en feiten staven dit vermoeden — dat mogelijk de vlinders zelf dien vorm of die kleur van bloemen veroorzaken, doordat zij namelijk — voor het gemak — achtereen steeds planten bezoeken, die tot ééNZelfde soort behooren en zodoende de vaak voorkomende, toevallige afwijkingen in vorm en kleur door herhaaldelijke kruis-bevruchting al meer en meer bestendigen. Want iedere plant heeft haar individueel karakter, dat wist men reeds langer. Doch eerst in onze eeuw, en na DARWIN's optreden vooral, werd het duidelijk, dat het begrip *soort* zeer vaag, zeer subjektief is. Voor ons is het nu duidelijk, dat niets den leeuw of de boterbloem b.v. dwingt om steeds leeuw of boterbloem te blijven; en vooral bij de planten, welker veelal korte levensduur het voor een mensch mogelijk maakt veel opvolgende generaties te bestudeeren, zijn talloze *feiten* waargenomen, die de ontwikkelingstheorie, de leer van DARWIN over de veranderlijkheid der soorten, glansrijk bevestigden.

Dat iedere soort min of meer veranderlijk is, wordt door niemand meer betwist. Dat de planten geslachtelijk paren, weten we eveneens uit ondervinding. Wanneer nu door een toevallige omstandigheid de nakomelingen van één of andere plant zichtbaar verschillen, dan bestendigt de bloemkweeker de ontstane afwijking, door de planten, die dat verschil vertoonen af te zonderen, en te bevruchten met stuifmeel van eveneens het nieuwe kenteeken dragende bloemen. Hij vrijwaart ze natuurlijk ook voor het bezoek van insekten, door wie ze met poeder uit een normale bloem zouden kunnen bestoven worden.

Nu kan in de natuur datzelfde ook plaats hebben; daar zijn het de insekten die »kweeken”. Zelfs wordt verondersteld dat *alle* tinten en kleuren op die wijze ontstonden, want de oorspronkelijke vegetatie onzer aarde bevatte *geen* gekleurde bloemen. De bijen b. v. bezoeken achtereen bloemen, wier *finesse* van teekening zelfs overeenstemt. In de familie der lipbloemigen, waar de honing voor hoogontwikkelde insekten slechts bereikbaar is, zijn bijgevolg veel kleurschakeeringen voorhanden; onder de boterbloemachtigen — waar de honing meer voor de hand ligt — komen minder kleuren voor, terwijl de schermdraggers — welker honing onbedekt is — bijna alleen witte en gele bloemen vertoonen.

Eveneens is het dus verklaarbaar, dat de peen — een schermdrager door een 60-tal, de doovenetel — een lipbloemige — door slechts een paar soorten van insekten bezocht wordt. Een aantal verschijnselen hebben één en ander bevestigd.

Ook zoekt men verband tusschen de insekten, die op in staat van ontbinding verkeerende stoffen azen, en de bloemen, die zoowel door vuile kleur als door onaangename geur uitblinken. Een toevallig voorkomende zwakke gelijkenis met verrotte dierlijke stoffen deed de insekten zulke planten waarschijnlijk met hun voedsel verwarren; haar bezoekende, bestuiven ze allicht de bloemen met het stuifmeel van een soortgelijke plant, die dezelfde afwijking vertoont, en ze bevestigen het verschijnsel aldus hoe langer hoe meer, maken dat het steeds sterker uitkomt.

Welk een raadselachtige overeenkomst, welk een groote onzichtbare, door het gansche heelal loopende band; 'n draad, die alle natuurvoortbrengselen verbindt, die alles en allen verwant doet zijn. Eén harmonie.

Er zijn nu eenmaal zaken, waarover de meeste menschen nog verzuimden na te denken. Er zijn takken van Natuurstudie waaraan, eer dan aan andere, waarde en nut, belangrijkheid en opvoedende kracht ontzegd worden. Waarom? Als wij zooveel leeren van de werelden, die ver van ons verwijderd zijn, of van de landstreken, die zich aan de overzijde van den grooten Oceaan uitstrekken, waarom zouden wij ons dan geen rekenschap pogen te geven van de schatten, welke moeder Natuur hier nabij ons ophoopte? Waarom zouden wij de planten, die ons — zelfs op ons veelal doornig levenspad — overal begroeten, opzettelijk niet willen kennen? Waarom? — Uit traagheid? Of zou ook hier weder de spreuk: »onbekend maakt onbemind'' van toepassing zijn?